

Posudek oponenta diplomové práce

Předkládaná práce je příspěvkem k dějinám krajiny, již zkoumá na příkladu lesů na schwarzenberských panstvích v uvedeném období, jež vymezuje zhruba získkem českých panství (1661), a vydáním tereziánského lesního řádu v r. 1754. Práce v pěti kapitolách přehledně vykládá historii rodu, způsob organizace personálu, aby pak ve stěžejních kapitolách 4 a 5 rozebrala péči o les („hospodářství“) a chov zvířete.

Rozsáhlá použitá literatura prozrazuje, že autorka si vybudovala přehled v problematice dějin krajiny (neboli „enviromentálních dějin“), a to nejen čtením teoretických článků, ale zejména nastudováním syntéz k specifickým tématům, jako jsou dějiny obor, myslivosti, puškařství a samozřejmě i Woitschovy práce o potaši a lesích. To je velmi cenné pro budoucí rozvoj badatelky i historického ústavu. Doplnil bych k tomu jen, že by bylo dobré sledovat i časopis Urbanismus a územní rozvoj, který máme v AV JU, protože tam se objevují práce k lesům a krajině na základě neliterárních, hmotných pramenů. Myslím, že užitečné jsou také práce o ochraně krajiny, z nichž zde nevidím třeba klíčovou M. Pavlátová, M. Ehrlich a kol., Zahrady a parky jižních Čech, Praha 2004. Zde jsou kapitoly o krajinných celcích. Ty jsou také v knize J. Hendrych a kol., Slavné zahrady a parky Středočeského kraje, Praha 2011. Pro ochranu krajiny znamenal zlom vyhlášení zákona o Krajinných památkových zónách, které odstartovalo vlnu badatelského zájmu o jednotlivé KPZ. Podle nich lze dohledat řadu studií ke krajinným celkům, které jsou užitečnější, než teoretická úvaha z DTK.

Oceňuji také, že autorka při výkladu o hospodářství vysvětluje účel popisovaných zařízení (např. bažantnice) a zdařile je začleňuje do souvislostí. Zpravidla se s takovými zařízeními setkáváme v pracích o zámcích či průvodcovských textech bez jakéhokoliv vysvětlení jejich účelu.

Za účelem zlepšení bych vytkl jen dvě věci. První drobností je, že autorka zde vícekrát cituje ustanovení zásadních a dobře dostupných právních norem, aniž by se do nich podívala. Vždy odkazuje jen na sekundární literaturu. To se týká tereziánského lesního řádu, Koldínových práv městských s. 45, OZZ s. 47 a „loveckého práva Leopolda I.“, s. 80-81. Je to třeba kvůli ověření a také kvůli zjištění skutečného kontextu. Myslím, že např. v OZZ není specificky řeč o vrchnostenských úřednících.

Druhá výtka se týká logického promýšlení převzatých údajů a kritického zhodnocení citovaných autorů. Např. na s. 84 se dozvíme, že k štvanci se užívali vlci, na s. 90 je pak řeč o chovu psů. Přitom zároveň autorka tvrdí, že pro lovecké psy nebylo praktické využití, protože parforsní hony se na schwarzenberských panstvích ve sledovaném období neuplatňovaly. Ale nemohli se psi využívat ke štvanci? Jako otázku do diskuze bych položil, jak lze objasnit rozdíl mezi parforsním honem a štvancí. Dle autorky by základní rozdíl spočíval v tom, že při parforsním honu je štváno jen jedno zvíře – vybraný jelen – zatímco při štvanci to mohou být různé druhy zvířete. Myslím, že základní rys je, že jde o lov za použití

síly „par force“, tedy štvání zvěře. K tomu lze přičíst další rysy, jako je rozdělení obory na trasy štvání atd., ale připadá mi, že rozdíl nebude tak zásadní.

Jiný možná rozporuplný rys se týká využívání obor, potažmo hospodářského využití lesa. Autorka je blíže pravdě, když na s. 74 konstatuje, že obory většinou „měly charakter chovných zařízení“. Ve výkladu k jednotlivým oborám, ale podsouvá, že se v nich většinou lovilo. V případě Valdštejnovy obory ve Valdčicích u Jičína, což je údaj převzatý z Uličného, bych o tom pochyboval. „Libosad“, jak se mu říká, je svou povahou lužní les, přírodního původu, s mokřinami, hustě zarostlý, lovit by se tam dali leda ptáci. Není ani tak rozsáhlý, jak tvrdí Uličný. Myslím, že zejména u menších obor musíme předpokládat, že sloužily hlavně k chovu.

K tomu se druzí otázka hospodářského využívání resp. původu lesa. Autorka správně poukazuje na rozdíl mezi hospodářskými lesy naší doby a přírodními lesy. Nicméně byly lesy sloužící k lovu či chovu zvěře skutečně přírodními, jak tvrdí? Možná se ještě nevyužívaly masově k těžbě dřeva, ale utvářely se k jiným účelům, které autorka zdařile popisuje. To by byla druhá otázka do diskuze. Byly schwarzenberské lesy sledovaného období skutečně přírodní? A konečně třetí otázka: Od kdy by autorka datovala začátek tvorby hospodářských lesů?

S Uličným souvisí, že by neškodilo uplatnit víc kritiky při přebírání informací od jiných historiků. Např. Kubešovo velmi štedré pojetí mnoha okruhů dvora (s. 19), by spíš stíralo rozdílné účely různých zařízení a služebníků. Prakticky by všechno byl dvůr. Čechurův údaj, že případy opakovaných krádeží poddaných řešil apelační soud (s. 48), bych v případě tohoto autora rovněž bral s rezervou, jelikož jeho údaje o instančním postupu a institucích nebývají přesné. Pasáž o krádežích (s. 47-51) je mimochodem velmi zdařilá a užitečná, jelikož ukazuje, jak takové případy „soudila“ a trestala sama vrchnost, tj. nestátní aktér.

Tyto výtky byly míněny jen jako podněty pro budoucí zlepšení, protože by bylo dobré, kdyby autorka i nadále rozvíjela zaměření na dějiny krajiny, což je perspektivní směr historiografie. Erudovaná práce mi připomněla nedávnou disertační obhajobu pana Fapšů na ÚČD FF UK v Praze, kde řešitel vystupoval jako teoretický průkopník dějin krajiny v 18. století. Vycházel však pouze z práce o městu Most za socialismu (!) a z dějin lesa – perspektivní subdisciplíny – neznal nic. Ani Woitsche.

Autorka prokázala schopnost samostatné badatelské práce i jejího zpracování. Doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnotit stupněm **v ý b o r n ě**.

doc. PhDr. et Dr. phil. Ivo Cerman, Ph.D.

V Praze, 8. 6. 2020